

Муниципал казенный үредү тѳѳмѳл «Паспартынын орто текши үредүлү школы»

«Кѳргѳн»

МО-нын заседаниезинде

Г.И. Язарова

Протокол №1

«29» августа 2025 j.

«Јарадылган»

директордын үредү ле таскамал

аайынча ордынчызы

Л.В. Уханова

«29» августа 2025 j.

Паспартынын орто текши үредүлү

школынын директоры

А.В. Байжигитов

Приказ № 85

«29» августа 2025 j.

11-чы класска алтай литературала
иштеер программа
2025-2026 үредүлү жыл

Алтай тил ле литературанын
үредүчизи Топчина Елена Ивановна

Паспарга журт, 2025 j.

11 класс алтай литература

Жартамал сөс

Программанын төс амадузы- төрөл литератураны теренжиде үренери. Бу тушта үренчиктердин кычырганын (начитанность) ајаруга алып, кажы ла тема аайынча јемей јетирү берип, үренчикти шиндемел ишке ууламјылаар: бичиичинин чүмдемелин шинжүчилер шиндегенин билип алала, шинделбеген сурактарды јартап аларга ченежер. Үренчик танынан бедиренип, солун јетирүлер эдерден айабас. Мынайда үренгенде, өскө калыктардын литературазын түндештире берер арга бар. Биичиичилердин профессионал узы тыныйт ла сөзлиги байыйт. Бүгүңги алтай литературада јаны темалар, курч сурактар, солун сүр – кеберлер туштайт. Сөстин чындыйына ајару эдип, бичиичилер сүр – кебердин болужыла терен шүүлте јетирет. Чыгып турган бичиктердин ийдези ле чүмделген кеми билдирлү кубулган. Эмдиги өйдин литературазы элбеде көргүзилген. Кычырган чүмдемелди танынан ылгап көрөри- бичиктин төс амадузы. Бичиичилердин јүрүми ле эткен ижи керегинде билгирди теренжидип, блааш – тартышту сурактарына эрчимдү туружар арга бар.

Бу программа текши школдордын ла ченелте өткүрип турган школдорго јарамыкту. Ченелте өткүрип турган үредүчи чике бойынын программазын тургузып, јөптөлгөн ууламјыла иштеер аргалу: Фольклор ло литератураны орто класстарда танынан предмет эдип өткүрер эмезе јаан класстарда литературанын түүкизин јебрен өйликтен баштап, ого учурлалган чүмдемелдерди түүкиге келиштире озолоп кычырар эмезе төрөл литератураны түндештире ле теренжиде үренер.

Јаан класстарда 11-чи үренчиктери нени билер, неге таскап алар учурлу:

-оос поэзиянын анылузын;

-литературанын түүкизин ле теориязын, өйликтерге (период) бөлингенин;

- литературанын текши кижилик учурын;
- литературанын төс бүдүмдерин ле жанрларын;
- бичиичилердин жүрүмин ле чүмделгезин;
- чүмдемелди бүткүлинче ылгаарын көрөри;
- чүмдемелдин шүүп көргөдий сурактарын;
- геройлордын кылык-янын, эткен керектерин жартап билери;
- танынан кычырган чүмдемел аайынча кычырым сөс(отзыв, рецензия) бичиيري;
- бичиичилер керегинде жетирүлер бедиреп, шинжүлү ишке таскаар;
- бойынын шүүлтезин бичип ле айдып темигери.
- башка-башка бүдүмдү бичимелдер (сочинениелер) бичиирине;
- литературалык темага доклад ла реферат белетеерине.

Планируемые результаты

Личностные результаты:

воспитание российской гражданской идентичности: патриотизма, любви и уважения к Отечеству, чувства гордости за свою Родину, прошлое и настоящее многонационального народа России; осознание своей этнической принадлежности, знание истории, языка, культуры своего народа, своего края, основ культурного наследия народов России и человечества; усвоение гуманистических, демократических и традиционных ценностей многонационального российского общества; воспитание чувства ответственности и долга перед Родиной формирование ответственного отношения к учению,

готовности и способности обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию, осознанному выбору и построению дальнейшей индивидуальной траектории образования на базе ориентирования в мире профессий и профессиональных предпочтений, с учетом устойчивых познавательных интересов;

формирование целостного мировоззрения, соответствующего современному уровню развития науки и общественной практики, учитывающего социальное, культурное, языковое, духовное многообразие современного мира;

формирование осознанного, уважительного и доброжелательного отношения к другому человеку, его мнению, мировоззрению, культуре, языку, вере, гражданской позиции, к истории, культуре, религии, традициям, языкам, ценностям народов России и народов мира; готовности и способности вести диалог с другими людьми и достигать в нем взаимопонимания;

освоение социальных норм, правил поведения, ролей и форм социальной жизни в группах и сообществах, включая взрослые и социальные сообщества; участие в школьном самоуправлении и общественной жизни в пределах возрастных компетенций с учетом региональных, этнокультурных, социальных и экономических особенностей;

развитие морального сознания и компетентности в решении моральных проблем на основе личностного выбора, формирование нравственных чувств и нравственного поведения, осознанного и ответственного отношения к собственным поступкам;

формирование коммуникативной компетентности в общении и сотрудничестве со сверстниками, старшими и младшими товарищами в процессе образовательной, общественно полезной, учебно-исследовательской, творческой и других видах деятельности;

формирование основ экологической культуры на основе признания ценности жизни во всех ее проявлениях и необходимости ответственного, бережного отношения к окружающей среде;

осознание значения семьи в жизни человека и общества, принятие ценностей семейной жизни, уважительное и заботливое отношение к членам своей семьи;

развитие эстетического сознания через освоение художественного наследия народов России и мира, творческой деятельности эстетического характера.

Метапредметные результаты:

умение самостоятельно определять цели своего обучения, ставить и формулировать для себя новые задачи в учебе и познавательной деятельности;

умение самостоятельно планировать пути достижения целей, в том числе альтернативные, осознанно выбирать наиболее эффективные способы решения учебных и познавательных задач;

умение соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата, определять способы действий в рамках предложенных условий и требований, корректировать свои действия в соответствии с изменяющейся ситуацией;

умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности ее решения;

владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности;

умение определять понятия, создавать обобщения, устанавливать аналогии, классифицировать, самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации, устанавливать причинно-следственные связи, строить логическое рассуждение, умозаключение (индуктивное, дедуктивное и по аналогии) и делать выводы;

умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач;

смысловое чтение; умение организовывать учебное сотрудничество и совместную деятельность с учителем и сверстниками; работать индивидуально и в группе: находить общее решение и разрешать конфликты на основе согласования позиций и с учетом интересов; формулировать, аргументировать и отстаивать свое мнение;

умение осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей коммуникации для выражения своих чувств, мыслей и потребностей, планирования и регуляции своей деятельности; владение устной и письменной речью, монологической контекстной речью;

формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий.

Предметные результаты:

понимание связи литературных произведений с эпохой их написания, выявление заложенных в них вневременных, непреходящих нравственных ценностей и их современного звучания;

умение анализировать литературное произведение: определять его принадлежность к одному из литературных родов и жанров; понимать и формулировать тему, идею, нравственный пафос литературного произведения; характеризовать его героев, сопоставлять героев одного или нескольких произведений;

определение в произведении элементов сюжета, композиции, изобразительно-выразительных средств языка, понимание их роли в раскрытии идейно-художественного содержания произведения (элементы филологического анализа); владение элементарной литературоведческой терминологией при анализе литературного произведения;

приобщение к духовно-нравственным ценностям алтайской литературы и культуры, сопоставление их с духовно-нравственными ценностями других народов;

формулирование собственного отношения к произведениям литературы, их оценка;

умение интерпретировать (в отдельных случаях) изученные литературные произведения;

понимание авторской позиции и свое отношение к ней;

восприятие на слух литературных произведений разных жанров, осмысленное чтение и адекватное восприятие;

умение пересказывать прозаические произведения или их отрывки с использованием образных средств алтайского языка и цитат из текста, отвечать на вопросы по прослушанному или прочитанному тексту, создавать устные монологические высказывания разного типа, вести диалог;

написание изложений и сочинений на темы, связанные с тематикой, проблематикой изученных произведений; классные и домашние творческие работы; рефераты на литературные и общекультурные темы;

понимание образной природы литературы как явления словесного искусства; эстетическое восприятие произведений литературы; формирование эстетического вкуса;

понимание слова в его эстетической функции, роли изобразительно-выразительных языковых средств в создании художественных образов литературных произведений.

Ўреўлик предметтин ондайы (содержаниеи)

XX-чи чактын экинчи јарымында алтай литература

Кире сѳс. Эмдиги ѳйдин литературзы. Ѳйликтин анылузы. Литературалык айалга. Бичиичилердин 2-чи ле 3- чи Бастырасоюз курултайы. Оок калыктардын литературазына ла культуразына ајару эткени. Калыктар ортодо колбу тыныганы. Эмдиги алтай литературанын тѳс бѳдѳмдери, жанрлары, темалары. Ѳйликтин једикпес -тутактары

Эмдиги алтай **лириканын** ѳзѳми, тѳс темалары ла кееркедими. Поэттердин бедреништери, јанжыгуны уалатканы, једимдери ле једикпестери. Лириканын ѳзѳ келген јолы ла ѳзѳтѳн ууламјылары.

Эмдиги **прозанын** ѳзѳми. Иштин кижизи јуралганы. Ѳйдин курч сурактары, тѳѳкиликке учурлалган чѳмдемелдер. Бичиичилер калыктын ѳдѳп келген јолыла, тѳѳкизиле јилбиркегени. Эмдиги бичиичилердин

чүмдемелдеринде озогы керектер, граждан јуу ла революция, өмөликке көчкөни, Ада-Төрөл учун Улу јуунын шыралу јылдары көргүзилгени. Эмдиги бичиичилердин чүмдемелдеринде куучын, повесть ле романнын өзүми.

Драматургияда бедреништер ле ченелтелер (текши јетирү). Алтай критика ла литератураведениенин өзүми.

Л.В.Кокышев

Л.В.Кокышев. Атту- чуулу бичиичи, алтайлардын оморкодузы ла ойгорчызы. Л.Кокышев керегинде эске алыныштар, бичиичилердин шинжүчилердин түп шүүлтелери. Бичиичинин чүмдемелдерин баалаганы. Л.В.Кокышевтин **лирикасы**: эрте чүмделген үлгерлери ле эр кемине јеткентуштагы јолдыктар («Куу», «Одуда», «Санаалар», «Јаскы түнде», «Јаражай кыстын алдына», «Кышкы јолло», «Алтайдын чечегине», «Поэзия», «Кожон»). Үргүлјик сурактардын јажыдын ачканы. Л.Кокышевтин лирикасын орус тилге көчүргени. «У костра»(Л.Мерзликанын көчүргени).

Литературанын теориязынан: романс.

Л.Кокышев-көчүрөөчи. А.Пушкиннин, М.Лермонтовтын, Н.Некрасовтын, Т.Шевченконын, Р.Бернстин ла о.ө. бичиичилердин чүмдемелдерин алтай тилге көчүргени. Көчүрмелердин кееркедими. А.С.Пушкин «Кышкы јол», М.Ю Лермонтов «Булуттар», Р.Бернс «Мени таштап ийген, Джемми»

«Туба» - эн артык чүмдемелдердин бирүзи. Төс геройдын сүр –кебери ажыра алтайлардын јенил эмес салымы, түүкилик учурлу керектер көргүзилгени.

Л.Кокышевтин прозазында тургузылган сурактар. («Чөлдөрдүн чечеги», «Јүс письмо», «Арина» ла о. ө.) Орус тилге көчүргениле түндештирү иш. «Чөлдөрдүн чечеги» деп романда Ада-Төрөл учун Улу јуунын өйлөри көргүзилгени. Койчы кыс Јергелейдин сүр –кебери, јенүлери ле једимдери. Јаш өскүримнин сүр –кебери чындык јуралганы.

«Јүс письмо»- автобиографиялык чүмдемел болгоны. Өй лө жүрүм керегинде бичиичинин санаалары, шүүлтөлери ле амадулары.

«Арина»- баштапкы алтай роман. Алтай калыктын јенил эмес салымы чындык јуралганы. Төс геройлордын (Арина, Одой, Павлов ло о. ө.) сүр –кеберлери. Романнын учуры ла литературадагы јери.

Л. Кокышевтин **пъесаларынын** анылузы. «Тумантык Аркыт» ла «Туба», « Маарка» деген чүмдемелдери аайынча тургузылган көргүзү- ойындар.

Л.Кокышевтин чүмдемелдерин орус ла өскө дө тилдерге көчүргени.

А.О.Адаров

А.О.Адаровтын жүрүми ле алтай литературадагы чүмделге јолы. **Поэзиязынын** төс темазы- өй, калык, төрөл. Калыктын өткөн јолына учурлалган үлгерлер («Јардымда туулар», «Мен –Кижиге», «Улу көчүш», «Көчкүндер», Мен - алтай кижиге, калык» ла о. ө. Поэт ле поэзия деген теманы улалтканы. Сүүшке учурлалган үлгерлер. А.Адаровтын лирикасын орус тилге көчүргени. «Кочевники» (Е.Храмовтын көчүргени).

А.Адаровтын сонеттери. «Каан кызы јаражай», «Күл-Тегиннин көлөткөзи» Сонет деп жанрдын анылузы.

А.Адаровтын туујыларынын («Эжиктер», «Камнын түнүри», «Тонйукук») учуры, чүмделген кеми.

Прозадагы једимдер. Улустын кылык- јанын көргүзөринде, ал- санааларын јетиреринде солун табынтылар. Кыска куучындардын тургузылган бүдүми. («Јууда өлгөн уулым», «Кем де айрып болбос», «Түндеги јылдыстар»). Јадын – жүрүмнин ле өйдин күч сурактары тургузылганы. Бичиичинин **повесттеринде** («Амаду», «Јаан телекейге јол») тургузылган сурактар.

«Өлүмнин чанкыр куужы» - түүкилик учурлу роман (үзүктөр). Геройлордын сүр -кеберлери чындык јуралганы. Эрел Јаприннин сүр-кебери. Романнын тургузылган аайы.

Драматургиядагы ченелтелер. Кижинин кылык- јаны, бийик амадузы көргүзилгени. А.Адаровтын көчүрмелери («Коркышту өч» Н.Гогольдын, «Адазы ла уулы» Г.Марковтын, «Чактан узун күн» Ч.Айтматовтын ла о. ө.) А.Адаровтын алтай литературадагы јери ле учуры.

Э.М. Палкин

Э.Палкиннин јүрүми ле чүмделге јолы. **Лириказынын** төс темазы- төрөл јери ле онын улузы. Алтайынын сүр – кебери. Ар -бүткен ле ан- куштарды чеберлеери. («Кару јерим», «Корым», «Аныр», «Өскө талада тан», «Тенисте јунулдым», «Эфиопия телкемдери», «Карган өрөкөн», «Эки күүк», «Турналар», «Кара көстү эликтер», «Кый темдек» ле о. ө.) Геройлоры чүм - чам јок улус болгоны. («Карган өрөкөн», «Космонавттар ла карган Күјей», «Кадын» ла о. ө.) Поэттин јүрүм ле сүүш керегинде санаалары («Јүрүм», «Сананадым», «Кажы ла күним», «Чын сүү болотон болзобыс», «Јылдар, јылдар», «Јүс јаш» ла о. ө) Өскө ороондорго учурлалган чүмдемелдер («Эфиопиянын бугулдары», «Чилинин балдары», «Иштеерге јүрүп јадыс»). Поэттин су – алтай көрүми ле үлгерлежи.

Э.Палкиннин **туујылары** («Амыр», «Көк тенери», «Наташа», «Күүк» ле о. ө). Литтердин амадузы, сүр-кебери. Кизи јүрүмде бойынын јерин ле амадузын табары. (Амыр» деп туујыны В. Луговский ло өскө дө шинжүчилер бийик баалаганы. Туујыда алтай јиит интеллигенциянын көрүм-шүүлтези јуралганы. Амырдын сүр – кебери, санаа- шүүлтези өскөни. Јүрүмнин керегинде санаалары. «Көк тенери» деп туујыда Кизи ле айлаткыш бирлик деп ондомол. Туујынын байлык тили.

«Кулун киштейт» ле «Аланда» јуунын кийниндеги јылдарда алтай јурттарда улустын күч ле кату өйлөри көргүзилгени. Төс геройлордын (Алан, Шине, Шура, Карчага) сүр – кеберлери. «Кебезен» (Романнан алынган) деп үзүкте автордын тургускан курч сурактары. Бичиичи јүрүмди терен ле чындык билери.

Көчүрмелеринен. А.Кунанбаев. «Јиит тужымда үредүге».

Э.Палкиннин чүмдемелдерин орус ла өскө дө тилдерге көчүргени.

Б.У.Укачин

Б.Укачин- поэт, прозаик, публицист. **Лирикасынын** анылу темдектери. Поэзияда национальный сүр- темдектин учуры. («Жебрен јанду кижинин јолы», «Тус», «Мен көп катап жыгылгам», «Мен коркыбазым жүрүмнен», « Улус ла өйлөр», «Бойымнын жүрүмим»). Поэттин јаныртулары ла јанжыгулары. Фольклорды тузаланганы. Кыскачак үлгерлердин анылузы. «Јүрек сызы экчеликтер», «Эненин жүреги керегинде эрикчелдин ле сүүштин јирме кожоны» деген тизүде жүрүм, сүүш, өлүм керегинде санаалар. «Чакылар» деп туујыда өй лө кижі керегинде санаалар айдылганы. Үйелер ортодо колбу. Автордын чечен тили ле үлгерлежи.

«Кар ортодо сок јаныс тура» деп туујыда эмдиги јадын- жүрүмнин сурактары тургузылганы. Төс геойлордын сүр – кеберлери. Проза ла поэзияны колыштыра тузаланганы.

Б.Укачиннин прозазы («Кыш башталып турарда», «Өлөргө јетире эмди де узак», «Туулар туулар ла бойы артар», «Өлтүрген болзом тороны», «Маатыр Ускечековтын куучыны аайынча куучын», «Төрөлим»-јар куучын). «Ээлү туулар»-бичиичинин ченелте повези. Кижинин бүдүмјизи бузулганы, јаан- јаштуны тооры ла төрөл јериле оморкооры. «Өлөргө јетире эм де узак» деп повестыте санаада кижі јуралганы. Онын кубулчан санаалары, бурузын таштап, јаны санаа алынганы. «Өлтүрген болзом тороны» деген повестыте автордын јаш тужы јуралганы. Јуунын јылдары чындык көргүзилгени. Бичиичинин **публицистиказы** (« Сен Кижі бол, кижі»). Публицистикада јадын-јүрүмнин курч ла блааш- тартышту сурактары тургузылганы.

Б.Укачиннин көчүрмелери. Ч.Айтматовтын повестытерин алтай тилге көчүргени. («Төөнин көзи»- үзүктөр.)

Б.Укачиннин чүмдемелдерин өскө тилдерге көчүргени.

Г.В.Кондаков

Г.В.Кондаков- поэт, көчүрөөчү, шинжүчү. Үлгөрлөрү Алтайга учурлалганы. «Чике –Таман». («Б.Укачин көчүргөн»). «Кадын – Бажы» (Э.Палкин көчүргөн). «Я люблю тебя, Азия, ласкова», «Война». Алтай поэттердин чүмдемелдерин орус тилге көчүргөнү. Шиндемел ижинде орус ла алтай литературалардын колбузын көргүскөнү. Алтай бичиичилердин чүмдемелдерин шиндегенү.

Ш.П.Шатинов

Ш.Шатиновтын **лирикасы**. «Күски сыгын ай», « Көп сөс жогынан», «Алтайым», «Станстар», «А сен», «Жүрегимде», «Карган поэттин санаазы», «Поэт», «Алтайым ла албатым», « Жүрүм, сүүш, өлүм» ле онон до өскө темаларга учурлалган үлгөрлөр. Лирикалык геройдын ал – санаалары, амаду –күүнү. Кижиле онын ич телекейи өскөни, өскөргөни, байыганы. Эбиреде телекейди теренжиде көргөни. Ойгорлык шүүлтөлөргө жедингени. Поэттин быйлык тили ле үлгөрлөжү, сүр-кеберлердин учуры ла ууламжызы. Үлгөрлөрдүн кееркедим. «Эрјине»- бала тужына учурлап чүмдеген повесть. Ш.Шатиновтын **көчүрмөлөрү** («Ай карыккан түнде» М.Каримнин, «Отелло» В.Шекспирдин, «Арчыннын жыды» А.Даржайдын ла о. ө).

Ш.Шатиновтын чүмдегенин өскө тилге көчүргөнү.

Литературанын теориязынан: станс, баллада, кееркедим көчүриш.

В.Т. Самыков

П.Самыктын **поэзиясы**. Кижиле јер - телекей, кижиле ар –бүткен деген сурактар тургузылган. Поэттин төс темазы. Кижиле онын ийде-күчү, арга-чыдалы. П.Самыктын лирикалык геройы, јашөскүримнин амадулары ла келерликке јүткүжү. Поэттин көрүмү, үлгөрлөжү. Сүр – кеберлердин ле бүткүл ондомолдордын учуры. Үлгөрлөрдүн бүдүмү, тургузылган сурактары. («Мүркүттү туулардан», «От- јалбыш сыгын», «Жүрегим», «Поэттин жүрүмү», «Мөнкүлик салкын», «Алтай - Гималай»).

П.Самыктын **туујылары**. «Алжир» деп туујыда кижиле жер- телекейдин колбузы, кижилик ле амыр - энчү деген сурактар тургузылганы. П.Самыктын **көчүрмелери** (Н.К.Рерих «Культура»).

Поэттин чүмдемелдерин орус тилге көчүргени.

Литературанын теориязынан: ак үлгер.

К.Ч.Төлөсөв

К. Төлөсөвтин **прозазы**. **Куучындарынын ла повестьтеринин анылу темдектери**. Жуунын шыралу жылдарын једимдү көргүскени. Јаш корбонын јенил эмес салымы. («Тамчы», «Кайда ол јол?», «Таныбаган»). Јииттердин сүүжи Јуралганы («Күүктин үни», «Ташта истер», «Күски јалбырактар» ла о.ө.). Лирикалык прозанын анылузы. Кижинин сезимдери, амаду- санаалары јуралганы. К Төлөсөвтин үлгерлик јуунтылары. Јүрүм ле сүүшке учурлалган үлгерлеринин учуры. («Таадамнын јакылтазы», «Үренерге турум»).

Бичиичинин кокыр-каткылу куучындары. Кижинин кылык -јанын бултаарта көргүскени. Роман деп жанрла чүмдеп ченегени. («Кадын јаскыда»). Өткөн өйлөргө бурулганы, калыктын өдүп келген јолыла јилбиркегени.

Бичиичинин чүмдемелдерин орус тилге көчүргени.

Ј.Б.Каинчин

Ј. Каинчиннин јүрүми ле чүмделгези. Бичиичинин чүмдемелдери. Куучындарында јурт јердин ижи- тожы , улустын кылык -јаны јуралганы («Талкан», «Деремне»).

Бичиичинин повестьтеринде јебрен өйлөр көргүзилгени («Јылдыстар когы») өткөн өйдin јанылгазы темдектелгени. (« Айгырдын бажы», «Көстөриме туулар көрүнзин»), Ада-Төрөл учун јуунын өйлөри јуралганы (Адалар јолы»), бүгүнгги өйдin курч сурактары тургузылганы («Чеден», «Аба јыштын балазы»). Романдарында калыктын өткөн јолын јанырта көрөргө ченешкени («Үч-Сүмер алдында», « Үстибисте Үч- Сүмер»).

«Деремне» деп куучында колхозтын председателинин сүр- кебери жаркынду јуралганы. Автордын байлык тили.

«Талкан»- кижинин сагыжында өдүп турган кубулталар. Јуу өйиндеги керектер ле эмдиги јадын - жүрүмди түндөштиргени.

«Адалар јолы»- Ада- Төрөл учун Улу јууга учурлап чүмдеген повесть. Төс шүүлтези- кижинин угы үзүлбөс, кижилик дезе үргүлјик.

«Калтар атту Кааканын Суркаш эшке айылдап жүргени» деп повестте алтай кижинин чүм-чам јок сүр – кебери, кылык-јаны темдектелгени. Кижинин эткен кереги качан да болзо баалу ла јаны үйеге тузалу болгоны.

Ј. Каинчиннин **көчүрмелери**(Ч.Айтматовтын «Јакшы болзын,Гульсары», В.Шукшиннин «Тын уул» ла о. ө).

Ј. Каинчиннин чүмдемелдерин өскө тилдерге көчүргени.

Б.К.Суркашев

Б.Суркашевтин лирикасынын анылузы. Көрүми солун, үлгерлежи су- алтай, тили чечен ле байлык болгоны. Ар- бүткеннин јурамалы, Алтайдын сүр-кебери, калыктын өткөн лө келер өйлөри керегинде поэттин санаалары. Поэт ле поэзия деген теманы улатканы («Ак халадым», «Јүрүмде ырысты, түбекти көргөни», «О. менин ырызым- тымыгым», «Качан да өчпөс көрү», «Алтайымды сананзам», «Јоныма баштанып», «Адам», «

Б.Суркашевтин туујыларынын учуры. «Кеендикке амадап»-үзүк.

Б.Я.Бедюров

Б. Бедюровтын чүмдемелдери. Поэзиядагы бедреништер ле ачылталар («Кайкамчык телекей», «Күнчыгыш јаар», «Алтайыма алкыш јанарым», «Шунутынын јанары»- тизү туујы.

Өскө калыктардын литературазынан тем алып, ченелтелерин улалтканы. Алтай калыктын түүкизиле, культуразыла јилбиркегени. Бу сурактар аайынча бичимелдер јарлалганы («Слово об Алтае», «Памятное завещание», «Мудрый Богатырь» ла о ө.).Фольклор ло литературанын шүүп көргөдий сурактары. Литература ла билимнин сурактарыла јилбиркегени («Слово о книге»-статья.)Фольклорды орус тилге көчүрип јарлаганы. Көчүрме иште эрчимдү туружып турганы («Агаш аразында»Акутагава Рупоскэ). Поэттин јаантайын бедреништери ле ачылталары.

Ј.Я. Маскина

Ј.Маскинанын јүрүми ле чүмделгеzi. Алтай эпшилердин көгүс – байлыгы ла көрүми бичиичинин чүмдемелдеринде ачылганы. («Түндеги куучын», «Ак чечектер»). «Карганай»- деп куучында төс геройдын сүр -кебери. «Јүрүмнен тебилген сөс»- бичиичинин публицистиказынан.

С.М. Сартакова

С.Сартакованын поэзияы. Эне ле энелик деген тема үлгерчинин чүмдемелдеринде. Сүүшке учурлалган үлгерлер. «Мен алтай кыс», «Таныш эмес уулга», «Менин поэзиям», «Калганчы вальс».

Прозазынан -«Тилим», «Уйат», «Јүрүм».

Г.К.Елемова

Г.Елемованын чүмделгеzi керегинде. «Алтайым», «Агару олјо», «Сүүгеним садулайт мени», «Түрк келин».

Ј.И.Белеков

Ј.Белековтын поэзиязы керегинде. «Божогон бо, бу јуу-чак?», «Орус кылык-јан», «Гитара»

Б.Бурмалов

Б.Бурмаловтын поэзиязы керегинде. Поэттин үлгерлеринин төс темалары. «Алтайым- ару кабайым», « Баштапкы сүүш».

Ч. Еремзеев

Ч.Еремзеевтин үлгерлеринин анылузы. «Поэзия ла жүрүм», «Койчы баланан каруу».

Тематический план
алтай литературала

Класс ____ 11 ____

Ўредүчи ____Топчина Елена Ивановна____

Ўредү план аайынча 68 час берилет; недеде 2 частанг өткүрилет

План аайынча чумдемел иштер____ 4____

Алтай литература 11 класс Киндикова Н.М. Горно-Алтайск- 2020

№	Темалар	Час	Өткүрилетен өйи	
				Чын өткүрилген өйи
1	Кире сөс. Эмдиги өйдин литературасы. Өйликтин аңылузы. Литературалык аялга.	1	03.09	
2	Л.В.Кокышев. «Кожонг кептнг жүрүм» (жүрүми ле чүмделгеzi).	1	08.09	
3	Л.В.Кокышев «Куу»	1	10.09	
4	Л.В.Кокышев «Кышкы јолло»	1	15.09	
5	«Туба»- эн артык чүмдемел.Туйуктарды јенетен Туба -менин геройым.	1	17.09	

6	«Арина» - эн баштапкы алтай роман.	1	22.09	
7	«Арина» - эн баштапкы алтай роман.	1	24.09	
8	«Чөлдөрдин чечеги» - өлүм ле сүүшти бириктире көргүскен чүмдемел.	1	29.09	
9	«Чөлдөрдин чечеги» - өлүм ле сүүшти бириктире көргүскен чүмдемел.	1	01.10	
10	Л.В.Кокышев «Јус письмо»	1	06.10	
11	Чүмдемел иш бичиирине белетенери	1	08.10	
12	«Көксинде канын согулбас болзо, көдүрини санаалар качан да келбес» Л.В.Кокышывтин үлгерлери аайынча чүмдемел иш.	1	13.10	
13	А.О.Адаров. «Төрөл, ой, калык» - деп тема А.О.Адаровтын лирикасында.	1	15.10	
14	А.О.Адаровтын лирикасы.	1	20.10	
15	А.О.Адаров «Мен - кижы»	1	22.10	
16	А.О.Адаров «Кочкундер»	1	03.11	
17	А.О.Адаров «Каан кызы јаражай»	1	05.11	
18	А.О.Адаровтын проказы.	1	10.11	
19	«Өлүмнин чанкыр кужы» (түүкилик роман)	1	12.11	
20	«Өлүмнин чанкыр кужы» (түүкилик роман)	1	17.11	

21	Э.Палкиннинг жүрүми ле чүмделге жолы	1	19.11	
22	Э.М.Палкиннинг лирикасы.	1	24.11	
23	Э.М.Палкин «Кок тенери»	1	26.11	
24	Э.М.Палкиннинг туужылары	1	01.12	
25	Э.М.Палкин, «Алан» (роман)	1	03.12	
26	Э.М.Палкин, «Алан» (роман)	1	08.12	
27	Б.У.Укачин - поэт, прозаик, публицист.	1	10.12	
28	Б.У.Укачиннинг лирикасы	1	15.12	
29	Б.У.Укачин «Маатыр Ускечевтын куучыны керегинде куучын»	1	17.12	
30	Б.У.Укачин «Торолим», «Тоонин кози»	1	22.12	
31	Б.У.Укачин «Өлөргө жетире эмди де узак» (повесть)	1	29.12	
32	Б.У.Укачиннинг публицистикасы «Сен Кижиге бол, Кижиге».	1	12.01	
33	Г.В.Кондаков - поэт, көчүрөөчү, шинжүүчү.	1	14.01	
34	Г.В.Кондаковтын үлгөрлери	1	19.01	
35	Ш.П.Шатиновтын лирикасы	1	21.01	
36	Ш.П.Шатиновтын көчүрмө ижиге «Ай карыккан түндө» (пьеса)	1	26.01	
37	Ш.П.Шатиновтын көчүрмө ижиге «Ай карыккан түндө» (пьеса)	1	28.01	
38	В.Т. Самыковтын жүрүми ле литературный творчествосы	1	02.02	
39	Н.К.Рерих «Культура»	1	04.02	

40	К.Ч.Төлөсөвтин салымы ла чүмделге жолы. Лирикасы.	1	09.02	
41	К.Ч.Төлөсөвтин прозасы «Ташта истер» (куучын),	1	11.02	
42	Чүмдемел иш бичиирине белетенери	1	16.02	
43	Чумдемел иш «Журум дегени тартыжу дегендий...»	1	18.02	
44	К.Ч.Төлөсөв «Кадын жаскыда» (роман)	1	25.02	
45	К.Ч.Төлөсөв «Кадын жаскыда» (роман)	1	02.03	
46	Ж.Б.Каинчиннин жүрүмү ле чүмделгези.	1	04.03	
47	Ж.Б.Каинчиннин прозасы «Аба жыштын балазы»	1	11.03	
48	Чүмдемел иш бичиирине белетенери	1	16.03	
49	Чумдемел иш «Мал болзо-одорлу, Кизи болзо-жонду»	1	18.03	
50	Шукшин В.М «Тын уул»	1	23.03	
51	Б.Я.Бедюровтын жүрүмү ле чүмделге жолы.	1	25.03	
52	Б.Я.Бедюров «Слово о книге»	1	06.04	
53	Акутагава Руноске «Агаш аразында»	1	08.04	
54	Ж.Маскина «Карганай»	1	13.04	
55	Д.И.Белековтын поэзиясы	1	15.04	
56	Г.Елемова «Алтайым»	1	20.04	
57	Мухтар Ауэзов «Тогжан»	1	22.04	
58	С.Сартакованын поэзиясы	1	27.04	
59	С.Сартакова «Мен алтай кыс»	1	29.04	

60	С.Сартакова «Уйат»	1	04.05	
61	Б.Бурмалов «Алтайым-Ару кабайым »	1	06.05	
62	Б.Бурмалов «Баштапкы сууш»	1	11.05	
63	Чүмдемел иш бичиирине белетенери	1	13.05	
64	Чумдемел иш «Алтай литература менин журумимде»	1	18.05	
65	Чумдемел иш «Алтай литература менин журумимде»	1	20.05	
66	Урок -КВН	1	25.05	
67	Отконин катап корори	1	27.05	
68	Отконин катап корори	1	29.05	

**ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН
ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ**

СВЕДЕНИЯ О СЕРТИФИКАТЕ ЭП

Сертификат 151325621799860972593249704829105498913750279383

Владелец Байжигитов Айдар Владимирович

Действителен с 26.03.2025 по 26.03.2026